

V iskanju zore ob tekočem traku

V **Prešernovem gledališču** so pred dnevi premierno uprizorili priredbo po motivih izbranih del Ivana Cankarja z naslovom *Ob zori* v režiji Žige Divjaka. Cankar pripoveduje iz preteklosti, nam slika sedanost in očitno napoveduje tudi prihodnost.

IGOR KAVČIČ

Kranj – Prva publika je krstno izvedbo predstave *Ob zori* pozdravila z velikim odobravanjem in jo nagradila z obilnim aplavzom. Z njo se izteka Cankarjevo leto, ki nas je bogatilo s knjižnimi, muzejskimi, filmskimi in gledališkimi pripovedmi o njem in njegovih delih. Povezovanje časa, v katerem je Cankar pisal, ali še bolje tem, ki jih je obravnaval, z aktualno družbo in medosebnimi odnosi v njej, predvsem pa iskanje podobnosti med takrat in danes, je tako rekoč samoumevno. Njegova dela pa danes niso le kruto aktualna, ampak so predvsem hvalnica življenju, človeku in njegovemu boju za obstoj, kar velja tudi za avtorski projekt *Ob zori*, ki ga je režiral eden najbolj izstopajočih režiserjev prihajajoče mlade generacije Žiga Divjak. K projektu je pristopil v tandemu z dramaturginjo Katarino Morano, ki je besedilo mojstrsko ukrojila po meri sodobnega časa in jezika. Zgodbe je črpala iz zbirke *Ob zori*, ki so izšle leta 1903, med njimi so Spomladanska noč, Iz predmestja, Šivilja, Bela krizantema / Publikum, Križev pot, zaključni del pa pripada Hlapcu Jerneju ter v spraševanju smisla njegovega, in da, tudi našega bivanja nekako da ton celotni predstavi, v kateri je ena od povezovalnih niti zagotovo razredni boj. Ta kot da nikoli ni pojenjal, več, po sto letih se z vso si-

lovitostjo vrača, takrat pridobljene pravice delavcev danes niso več tako samoumevne, izkoriščanje je na pohodu, in zato vedno bolj spet postaja dnevna tema.

Ko gledalci vstopimo v dvorano, nas na odru za tekočim trakom pričaka celotna igralska zasedba predstave, ponavljajoč vedno ene in iste gibe. Tekoči trak pač. Na neprestano ponavljanje se med predstavo celo navadimo. Ponavljanje sprva obremenjuje, v nadaljevanju ga pogrešamo, če se prekine. Iz za traku nam pripovedujejo zgodbe: o Anki, ki šiva kravate in nekega dne, ko jo lastnica šivalnice pošlje v mesto v banko po denar, ga v povsem novem svetu, ki ga doslej ni poznala, deloma potroši; o ljubezni med študentom in šiviljo, v kateri prvi ne zmore biti iskren, saj ga namesto čustev vse bolj prevzema misel, da si bo zapravljal življenje z navadno šiviljo; o Judit, ki nastopa s pitonom in si s tem služi denar, dokler kača »igre« ne vzame zares; o desetletnem Marku, ki v prvi vrsti procesije oddaljene cerkve na hribu nosi križ, dokler v vročini dneva ne omaga; o Jerneju, ki po štiridesetih letih dela spozna, da je bilo vse zaman, še slabše, brez smisla.

Znotraj orkestrske igre, sedmerica igralcev je v medsebojni uglašeni preprosti izjemna, nosilne like v zgodbah nosijo posamezni

igralci. Tako nas v prvi zgodbi kot Anka v iskreni otroški naivnosti navduši **Vesna Slapar**, v drugi odnos neizpolnjene ljubezni na tekoči trak življenja prepričljivo položita v revščini rojeni ponižnosti na eni in moški vehementnosti na drugi strani **Vesna Pernarčič** in **Aljoša Ternovšek**, dekletov oče **Peter Musevski** v zatajeni jezi potrjuje slovenski značaj. Ko smo si s Cankarjem že na ti, nas v **Vesna Jevnikar** v solo pripovedi povede v pokrajine ... huh ... desetletja za našim pisateljem v drugem delu sveta razvitega magičnega realizma. In ko že pomislimo, da je tekoči trak odigral svojo simbolično vlogo, nanj stopi **Blaž Setnikar** in v neverjetni telesni in igralski kondiciji odteče kilometre in kilometre ter nas tudi povede nazaj, v slovensko realnost. Zadnji Jernej je gostujoči igralec Gregor Zorc, s katerim gremo v ogenj.

Avtorskemu projektu *Ob zori* Cankar da korenine, Divjak in Moranova pa v sodelovanju s scenografko Tino Mohorovič, kostumografko Tino Pavlovič in lektorico Majo Cerar postavita v današnji čas. Več – v prihodnost. Sodobna gledališka forma v orkestrsko zastavljeni predstavi je dopolnjena s simbolnimi scenskimi elementi. To je zagotovo resnični tekoči trak, ki ga poganja elektromotor, prav tako pa oblačila, viseča pod stropom

v ozadju, ki spremljajo vsako posamezno zgodbo in padejo skupaj z njihovimi glavnimi junaki. Sodobnost je podkrepljena tudi z jezikom, ki ga govorimo danes.

Predstava je skozi optiko razrednega boja, ta pogled je režiserju nedvomno blizu, brezčasna. Razredni boj ne bo nikoli končan, vedno bodo eni spodaj in ponižni, drugi bodo v svoji sebičnosti vedno gospodovalni in zgoraj. In ljudje, množica, bodo vedno stopili na stran tistega, ki jim ponuja preživetje, pa naj bo to še tako bedno. Cankarjevi junaki so vselej vdani v usodo in na koncu izgubijo – tudi življenje, a jih kljub temu družijo to, da še vedno verjamejo v življenje, četudi so to sanje o nedosegljivem, in se borijo do konca. To je hvalnica življenju – življenju, ki zmaga, tudi kadar navidezno izgubi.

Upanje po dobrih dveh urah zažari v zaključku predstave. V ozadju se na obealnikih spuščajo oblačila navadnih ljudi – tistih spodaj, delavcev, nizkega socialnega sloja iz predmestnih naselij. V prvi vrsti iz Cankarjevega časa, v drugi nekaj desetletij kasneje, v tretji iz petdesetih let in v četrti vrsti oblačila, ki jih živimo zdaj. Sledi peta vrsta, v kateri se v dvorano spustijo zadnji mesec dni najbolj aktualna oblačila protesta. Reflektorji posvetijo v dvorano, v nas, ljudi. Na nas je, ali bomo dočakali Zoro z veliko začetnico, h kateri stremimo in v katero upamo.

Igralski orkester predstave Ob zori z režiserjem Žigo Divjakom / Foto: Tina Dokl

»Leva, desna, leva, desna, leva, desna ...« se spodbuja Marko **(Blaz Setnikar)** in: »Mimo otrok v umazanih srajčkah, mimo sključenih žensk, gor, gor in gor v hrib ...« ponavlja zbor.